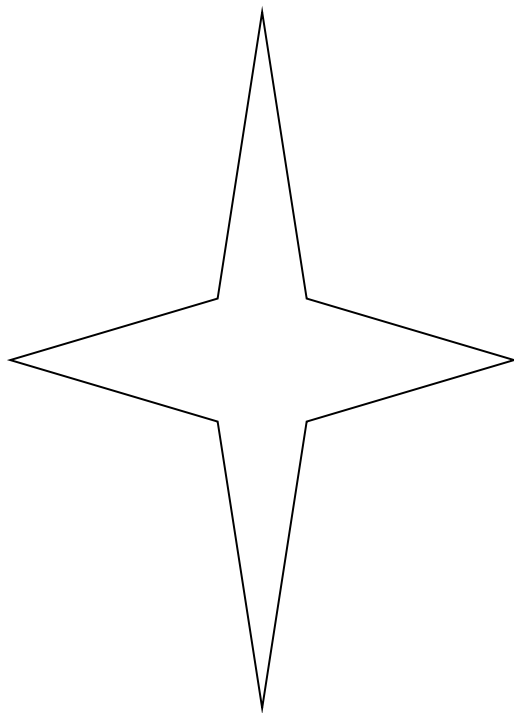

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільно-гуманітарних наук

Микола САМУЙЛІК

**УКРАЇНА – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ:
методичні рекомендації для семінарських занять за другим
(магістерським) рівнем вищої освіти**

Одеса 2026

Автор-упорядник:

доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук, кандидат політичних наук,
доцент М. М. Самуйлік.

Рецензенти:

- І. В. Саєнко – кандидат політичних наук, доцент, професор кафедри суспільно-гуманітарних наук. Військова академія (м. Одеса).
І. В. Федорова – магістр історії, старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук.

Методичні рекомендації для семінарських занять з освітнього компонента «Україна – Європейський союз» призначені для здобувачів другого (магістерським) рівня вищої освіти Одеського державного аграрного університету. Посібник містить індивідуальний план вивчення освітнього компонента, плани та методичні рекомендації до семінарських занять, ключові категорії. Надаються теми і питання для самостійних занять до кожного змістового модуля, питання для проведення модульних контрольних робіт.

Самуйлік М.М. Україна – Європейський союз: методичні рекомендації для семінарських занять за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Одеса: ОДАУ, 2026. 17 с.

Рекомендовано до видання координаційною радою з питань якості освіти Одеського державного аграрного університету. Протокол № 7 від 14 квітня 2026 року.

ЗМІСТ

План вивчення здобувачами другого (магістерського) рівня освітнього компонента «Україна – ЄС»	4
Змістовий модуль 1. Історичний розвиток Євросоюзу	6
Семінар 1. Україна у світовому політичному процесі.....	6
Семінар 2. Організаційна структура та історія створення Європейського Союзу.....	7
Модульна контрольна робота 1.....	9
Змістовий модуль 2. Україна та Європейський Союз	9
Семінар 3. Місце України в геополітиці	9
Семінар 4. Механізм реалізації євроінтеграції України	10
Семінар 5. Транскордонне співробітництво та транзитні міграції в країнах Євросоюзу ЄС	11
Модульна контрольна робота 2.....	12
Залік з освітнього компонента «Україна – ЄС».....	13
Література.....	14
Інформаційні ресурси.....	15

План вивчення здобувачами другого (магістерського) рівня освітнього компонента «Україна – ЄС»

Змістовний модуль 1.

Лекція 1. Наукові засади вивчення освітнього компонента.

Лекція 2. Сутність світового політичного процесу та його структура.

Лекція 3. Створення Євросоюзу.

Лекція 4. Організаційна структура Європейського Союзу.

Самостійні заняття

№ з/п	Тема (питання)	Кількість годин Денна форма навчання	Кількість годин Заочна форма навчання
Змістовий модуль 1.			
1	Тема 1. Політична свідомість і сучасний світ 1. Сутність політичної свідомості. 2. Політична психологія та інформаційна війна.	8	10
2	Тема 2. Світові міжнародні організації: утворення, повноваження та склад. 1. Організація Об'єднаних Націй. 2. Повноваження та склад НАТО. 3. ОБСЄ. 4. Рада Європи.	8	10
3	Тема 3. Функціонування Європейського Союзу. 1. Паризький договір про створення Європейського співтовариства. 2. Декларація Роберта Шумана 2. Маастріхтський договір.	8	10
4	Тема 4. Тема 4. Структура Європейського Союзу 1. Повноваження та склад Європейського Парламенту. 2. Повноваження та склад Європейської Комісії: утворення, повноваження та склад.	6	10

	3. Повноваження та склад Ради Європейського Союзу. 4. Повноваження та склад Європейської Ради: 5. Суд Європейського союзу.		
	Усього	30	40

Самостійні заняття

№	Тема (питання)	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Семінар 1. Україна у світовому політичному процесі	2	2
2.	Семінар 2. Організаційна структура та історія створення Євросоюзу	2	
3	Модульна контрольна робота 1	2	
	Усього	6	2

Змістовий модуль2. Україна та Європейський Союз

Лекція 1. Україна в геополітиці.

Лекція 2. Механізм євроінтеграції України.

Лекція 3. Транзитна міграція в Європейському Союзі.

Лекція 4. Міжнародне територіальне співробітництво в Україні.

Самостійні заняття

№ з/п	Тема (питання)	Кількість годин Денна форма навчання	Кількість годин Заочна форма навчання
Змістовий модуль 2.			
5	Тема 5. Сутність геополітики 1. Геополітичні теорії: неомондіалізм, неоатлантизм. 2. Геополітична могутність країни.	8	10
	Тема 6. Правові основи співробітництва України і Європейського союзу	8	10

6	1. Угода про асоціацію з Європейським Союзом. 2. Конституція ЄС. 3. Східне європейське співробітництво.		
7	Тема 7. Транзитні міграції 1. Міграції в Україні. 2. Шляхи ліквідації міграційної кризи.	8	10
8	Тема 8. Транскордонне партнерство 1. Міжнародне територіальне співробітництво. 2. Транскордонне регіональне співробітництво	6	10
	Разом	30	40
	Усього	60	80

Семінарські заняття

3.	Семінар 3. Місце України в геополітиці	2	2
4.	Семінар 4. Механізм реалізації євроінтеграції України.	2	
6.	Семінар 5. Транскордонне співробітництво та транзитні міграції в країнах Євросоюзу	2	2
7.	Модульна контрольна робота 2	2	
	Усього	8	2

Змістовий модуль № 1. Історичний розвиток Євросоюзу

Семінар 1. Україна у світовому політичному процесі

Мета: з'ясування теоретико-методологічних засад «Україна – ЄС». Вивчення сутності політики та світового політичного процесу.

Ключові терміни: політика, політичні інститути, політична свідомість, політичні відносини, політичні принципи та норми, політична ідеологія, політична психологія.

ПЛАН

1. Головні основи освітнього компонента «Україна – Європейській Союз».
- 1.1. Предмет вивчення освітнього компонента.

- 1.2. Політика: сутність, структура.
- 1.3. Політична свідомість та її характеристика.
- 1.4. Інформаційна війна.
2. Сучасна світова політика.
  - 2.1. Основні принципи та форми взаємодії у міжнародних відносинах.
  - 2.2. Сучасна зовнішня політика.
3. Світові міжнародні організації у політичному процесі.
  - 3.1. ООН: створення, склад.
  - 3.2. Повноваження та склад НАТО .
  - 3.3. Повноваження та склад ОБСЄ.
  - 3.4. Повноваження та склад Рада Європи.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

У першому питанні «Головні основи освітнього компонента «Україна – Європейській Союз» здобувачу необхідно зрозуміти, що вивчення цього питання допоможе усвідомити місце освітнього компонента у політичному житті та відносинах України з Європейським Союзом. Самостійно освітній компонент починає складатися з виникненням Європейського Союзу. Об'єктом його вивчення є міжнародні відносини, предметом закономірності та тенденції процесу євроінтеграції України та її вступ в ЄС. Вивчаючи питання «Політика: сутність, структура.», здобувач має знати визначення політики. Це діяльність інститутів суспільства щодо його управління через реалізацію власних інтересів в процесі отримання, використання, утримання влади. Термін «політика» грецького походження, – мистецтво управління суспільством. Вперше його запровадив давньогрецький філософ Арістотель у роботі «Політика». Структура політики містить такі основні компоненти: політичні інститути, політична свідомість, політичні відносини.

У другому питанні семінару «Сучасна світова політика» необхідно вивчити сутність сучасних міжнародних відносин, основні принципи та форми дій, сутність зовнішньої політики. Зовнішньополітичний процес відбиває міжнародні відносини які формують обличчя сучасного світу. Міжнародні відносини, як система відносин, формують певний правовий порядок. Їх головними принципами є: принцип сил і принцип права. Основними формами взаємодії виступають такі як: співробітництво, суперництво та конфлікт.

Семінар 2. Організаційна структура та історія створення Євросоюзу

Мета: Вивчити історію створення, розвитку та організаційну структуру Євросоюзу.

Ключові терміни: Декларація Роберта Шумана, , Маастрихтський договір, дигресивна пропорційність, супранаціональність, солідарність, субсидіарність, Європейська Рада, Європейський Парламент, Суд ЄС.

ПЛАН

1. Історичний розвиток Євросоюзу.
  - 1.1. Принципи Роберта Шумана.
  - 1.2. Етапи утворення ЄС
  - 1.3. Маастріхтський договір.
2. Керівні принципи функціонування Євросоюзу
  - 2.1. Символіка Європейського Союзу.
  - 2.2. Основні принципи функціонування Євросоюзу.
  - 2.3. Зовнішні функції сучасної держави та їх характеристика.
3. Організаційна структура Європейського Союзу та його інституції.
  - 3.1. Європейський Парламент
  - 3.2. Повноваження та склад Європейської Комісії.
  - 3.3. Повноваження та склад Рада ЄС
  - 3.4. Європейська Рада та її повноваження.
  - 3.5. Суд ЄС.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

У першому питанні «Історичний розвиток Євросоюзу», слід вивчити Декларацію Роберта Шумана, Паризький договір про створення Європейського об'єднання як початкове утворення Євросоюзу. Проаналізувати Маастрихтський договір щодо утворення ЄС та його положення. 27 європейських держав-членів об'єднує Європейський Союз з метою сприяння миру та стабільного економічного розвитку. Він пройшов низку історичних етапів. Починаючи з 9 травня 1950 до сьогодні. Друге питання заняття «Керівні принципи функціонування Євросоюзу» ґрунтується на таких фундаментальних принципах: загальні цінності, дигресивна пропорційність, супранаціональність, субсидіарність і солідарність. Третє питання заняття «Організаційна структура Європейського Союзу та його інституції». Організаційна структура ЄС побудована за принципом розподілу функцій на законодавчу, виконавчу та судову. Будову Європейського Союзу можна проаналізувати через такі інституції: Європейська Рада, Європейська Комісія, Європейський Парламент, Рада Європейського Союзу, Європейський Суд, Європейський Центральний Банк.

Модульна контрольна робота 1

1. Предмет вивчення освітнього компонента.
2. Політика: сутність, структура.
3. Політична свідомість та її характеристика.
4. Інформаційна війна.
5. Сучасна світова політика.
6. Основні принципи та форми взаємодії у міжнародних відносинах.
7. Сучасна зовнішня політика.
8. ООН: створення, склад.
9. Повноваження та склад НАТО .
10. Повноваження та склад ОБСЄ.
11. Повноваження та склад Рада
12. Історичний розвиток Євросоюзу.
13. Принципи Роберта Шумана.
14. Етапи утворення ЄС.
15. Маастріхтський договір.
16. Керівні принципи функціонування Євросоюзу .
17. Символіка Європейського Союзу.
19. Основні принципи функціонування Євросоюзу.
20. Зовнішні функції сучасної держави та їх характеристика.
21. Організаційна структура Європейського Союзу та його інституції.
22. Європейський Парламент.
23. Повноваження та склад Європейської Комісії.
24. Повноваження та склад Ради ЄС.
25. Європейська Рада та її повноваження.
26. Суд ЄС.

Змістовий модуль 2. Україна та Європейський Союз

Семінар 3. Місце України в геополітиці

Мета: поглиблення знань моделей геополітики та орієнтирів сучасної України.

Ключові категорії: геополітика, неомондіалізм, неоатлантизм, модель «морської сили», геополітична могутність країни, міжнародний імідж держави національні інтереси України,.

ПЛАН

1. Походження геополітики.
2. Моделі геополітики.
3. Неомондіалізм та неоатлантизм у геополітиці.
4. Міжнародний імідж держави країни.
5. Геополітична могутність.
6. Геополітичні орієнтири України.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

У першому питанні «Походження геополітики», слід підкреслити, що це центральна категорія у Світовому політичному процесі. Аналіз геополітики вимагає дослідження її виникнення та розвитку. Геополітика – це теорія залежності політики від територіального розміщення держави та її вплив на неї географічних факторів (розміру території, клімату, кількості населення, наявності ресурсів, та ін.). Проаналізуйте роботи таких авторів як Х. Маккіндер, Р. Челлен, К. Хаусхоффер. У науковий обіг вперше ввів термін «геополітика» Рудольф Челлен. Проаналізуйте роботи Х. Маккіндера, К. Хаусхоффера.

Під час підготовки до другого питання «Моделі: класична, модель «морської сили», критична, геополітика розвитку» необхідно вивчити зазначені моделі. Готуючись до питання «Геополітичні орієнтири України», . необхідно зазначити, що наприкінці ХХ ст. Україна стала самостійним суб'єктом міжнародної політики та отримала територію яку має зараз активно захищати від нападу РФ.

Семінар 4. Механізм здійснення євроінтеграційного курсу України.

Мета заняття: З'ясування механізму здійснення євроінтеграційного курсу України. Вивчення його сутності.

Ключові категорії: Євроінтеграція, митний союз, зона вільної торгівлі спільний ринок, економічна євроінтеграція, соціокультурний вимір, східне партнерство.

ПЛАН

1. Історичні етапи євроінтеграції.
2. Політичні та правові аспекти співробітництва між Україною та ЄС
3. Східне партнерство ЄС .
4. Угода про асоціацію з Європейським Союзом
5. Політичні реформи, необхідні для вступу до ЄС.
6. Економічний аспект євроінтеграції.

7. Європейська Конституція.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Вивчаючи перше питання «Історичні етапи євроінтеграції». слід їх виділити. Це: зона вільної торгівлі; митний союз; спільний ринок; економічний союз; повна інтеграція. Під час підготовки до другого питання «Політичні та правові аспекти співробітництва між Україною та ЄС» необхідно запам'ятати складові євроінтеграції. Це правові та політичні основи співробітництва, а також економічний механізм.

Готуючись до третього питання семінарського заняття «Східне партнерство ЄС» слід зазначити, що Україна є учасницею цієї ініціативи ЄС з 7 травня 2009 року. Установчий саміт відбувся у м. Прага. Це є Європейська політика сусідства. Вона поширюється на шість сусідів: Азербайджан, Білорусь, Вірменію, Молдову, Грузію й Україну. При вивченні четвертого питання «Угода про асоціацію з Європейським Союзом», слід проаналізувати саму угоду яка стала правовою основою стосунків. Текст угоди має 160 сторінок. Найбільшу частину складають додатки (43 додатки). Євросоюз укладає угоду на зобов'язання проведення реформ у країні (політичних, економічних, судових). Далі слід проаналізувати політичні реформи для вступу до Євросоюзу та економічний аспект євроінтеграції.

Семінар 5. Транскордонне співробітництво та транзитні міграції в країнах Євросоюзу ЄС

Мета: З'ясування проблем транскордонного співробітництва та транзитної міграції в ЄС.

Ключові категорії: міграція, мігрант, іммігрант, транскордонне співробітництво, міграційна криза.

ПЛАН

1. Сутність міграційних процесів, їх класифікації.
2. Міграційні процеси в Україні.
3. Європейська міграційна криза.
4. . Закон України «Про міжнародне територіальне співробітництво України».
5. Міжнародне територіальне співробітництво України.
6. Транскордонне співробітництво в умовах російсько-української війни.
7. Політичні ризики в умовах міграційної кризи для країн ЄС.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

У першому питанні «Сутність міграційних процесів, їх класифікації» необхідно розкрити зміст таких термінів як: міграція, мігрант, емігрант, імігрант. Одним із важливих чинників, які зумовлюють зміну чисельності населення країни та його перерозподіл між окремими регіонами та населеними пунктами є міграції населення. Міграція населення – це суспільний процес, механічні переміщення людей через кордони, що впливає на зміну чисельності населення країни, перерозподіл між окремими регіонами. Міграції бувають за причинами, за напрямом переміщення та поділяються на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні міграції, що спрямовані за межі країни, називаються еміграцією, у протилежному напрямі – імміграцією. Міжнародне територіальне співробітництво розділяється на міжтериторіальне співробітництво; транскордонне співробітництво; транснаціональне співробітництво. Транскордонне співробітництво – це спільні дії, щодо встановлення і поглиблення відносин між територіальними громадами, визначеними законодавством.

Модульна контрольна робота 2

1. Походження геополітики.
2. Моделі геополітики.
3. Неомондіалізм та неоатлантизм у геополітиці.
4. Міжнародний імідж держави країни.
5. Геополітична могутність.
6. Геополітичні орієнтири України.
7. Історичні етапи євроінтеграції.
8. Політичні та правові аспекти співробітництва між Україною та ЄС
9. Східне партнерство ЄС .
10. Угода про асоціацію з Європейським Союзом
11. Політичні реформи, необхідні для вступу до ЄС.
12. Економічний аспект євроінтеграції.
13. Європейська Конституція.
14. Сутність міграційних процесів, їх класифікації.
15. Міграційні процеси в Україні.
16. Європейська міграційна криза.
17. Закон України «Про міжнародне територіальне співробітництво України».
18. Міжнародне територіальне співробітництво України.
19. Транскордонне співробітництво в умовах російсько-української війни.

20. Політичні ризики в умовах міграційної кризи для країн ЄС.

**Питання для підготовки до заліку
з освітнього компонента «Україна - Європейській Союз»**

1. Предмет вивчення освітнього компонента.
2. Політика: сутність, структура.
3. Політична свідомість та її характеристика.
4. Інформаційна війна.
5. Сучасна світова політика.
6. Основні принципи та форми взаємодії у міжнародних відносинах.
7. Сучасна зовнішня політика.
8. ООН: створення, склад.
9. Повноваження та склад НАТО .
10. Повноваження та склад ОБСЄ.
11. Повноваження та склад Рада
12. Історичний розвиток Євросоюзу.
13. Принципи Роберта Шумана.
14. Етапи утворення ЄС
15. Маастріхтський договір.
16. Керівні принципи функціонування Євросоюзу
17. Символіка Європейського Союзу.
19. Основні принципи функціонування Євросоюзу.
20. Зовнішні функції сучасної держави та їх характеристика.
21. Організаційна структура Європейського Союзу та його інституції.
22. Європейський Парламент
23. Повноваження та склад Європейської Комісії.
24. Повноваження та склад Рада ЄС.
25. Європейська Рада та її повноваження.
26. Суд ЄС.
27. Походження геополітики.
28. Моделі геополітики.
29. Неомондіалізм та неоатлантизм у геополітиці.
30. Міжнародний імідж держави країни.
31. Геополітична могутність.
32. Геополітичні орієнтири України.
33. Історичні етапи євроінтеграції.

34. Політичні та правові аспекти співробітництва між Україною та ЄС
35. Східне партнерство ЄС .
36. Угода про асоціацію з Європейським Союзом.
37. Політичні реформи, необхідні для вступу до ЄС.
38. Економічний аспект євроінтеграції.
39. Європейська Конституція.
40. Сутність міграційних процесів, їх класифікації.
41. Міграційні процеси в Україні.
42. Європейська міграційна криза.
43. Закон України «Про міжнародне територіальне співробітництво України».
44. Міжнародне територіальне співробітництво України.
45. Транскордонне співробітництво в умовах російсько-української війни.
46. Політичні ризики в умовах міграційної кризи для країн ЄС.

Література

Основна

1. Європейська інтеграція України.
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 25.04.2025).
2. Європейська інтеграція. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua> (дата звернення: 25.04.2025).
3. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 600 с.
4. Загальна теорія політики: Навчальний посібник. / Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С. С. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.
5. Корнієнко, В. О. Україна в Європі і світі : електронний навчальний посібник / В. О. Корнієнко. – Вінниця : ВНТУ, 2018.
URL:<https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-U/txt/02.html#2-2>
(дата звернення: 25.04.2025).
6. Політологія: дистанційний курс. Навчальний посібник. / за ред. М. М. Самуйліка. Одеса: «Пегас», 2022. 164 с.

Допоміжна

1. Віднянський С. Україна — Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. / С. Віднянський // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. Вип. 31. С. 10. URL: http://resource.history.org.ua/publ/Mzu_2022_31_3 (дата звернення: 25.04.2025).

2. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. Київ: Ред. журн. «Право України»; Харків: Право, 2013. 208 с.

3. Литвин А. Л. Перспективи вступу України до ЄС в найближчому майбутньому // Україна в умовах євроінтеграції: проблеми та перспективи : матеріали круглого столу до Дня Європи (м. Біла Церква, 8 травня 2025 р.). Біла Церква : Білоцерківський національний аграрний університет, 2025. С. 87-88.

4. Самуйлік М. М., Саєнко І. В., Остапчук Т. С., Остапчук Л. Україна в контексті європейської безпеки: підсумки і перспективи / Політикус. Науковий журнал. Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського. Випуск 2, 2024. С. 85–94.7.

5. Самуйлік М.М. Третьякова Ю.М. Інтеграція національних економік в глобальний економічний простір // Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти / Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. (18 листопада 2022 року). Одеса, ОДАУ. 2022, с. 277-279.

6. Самуйлік Микола, Саєнко Ірина, Яремчук Артем. Космічна розвідка союзників України як стратегічна допомога у війні з російською федерацією // Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та шляхи вирішення в умовах воєнного стану / Збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції 20 жовтня 2023 року. Одеса: Військова академія, 2023. С. 241 – 243.

7. Самуйлік М.М., Фірта Д. Р. Війна як виклик до інтеграції України в глобальний економічний простір // «Браславські читання. Економіка XXI століття. Національний та глобальний вимір» Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (6 листопада 2024 року). Одеса, ОДАУ. 2024. С. 331-333.

8. Самуйлік М.М., Саєнко І.В. Деякі ключові актуальні проблеми економічної євроінтеграції України» // «Браславські читання. Економіка XXI століття. Національний та глобальний вимір» / Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (6 листопада 2025 року). Одеса, ОДАУ. 2025. С. 210-212.

Інформаційні ресурси

1. Європейський Союз. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейський_Союз (дата звернення: 25.04.2025).
2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 25.04.2025).
3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 25.04.2025).

4. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org/> (дата звернення: 25.04.2025).
5. European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/portal/en> (дата звернення: 25.04.2025).
6. Пульс Угоди. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/about-agreement> (дата звернення: 25.04.2025).
7. Репозиторій ОДАУ. URL: ib.osau.edu.ua/jsrui/ (дата звернення: 25.04.2025).
8. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 25.04.2025).
9. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи No1-2 (187-188) 2022. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (дата звернення: 25.04.2025).

Самуїлік Микола Миколайович

**УКРАЇНА – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ:
методичні рекомендації для семінарських занять за другим
(магістерським) рівнем вищої освіти**

Рекомендовано до видання координаційною
радою з питань якості освіти Одеського
державного аграрного університету. Протокол
№ від 2026 року.

Одеса: «ОДАУ», 2025